14/08/2019

Οι εκκλησίες της Παναγίας στην Ανατολική Μακεδονία και την Ξάνθη

/ Επικαιρότητα

Παντού υπάρχει μια εκκλησία της Παναγίας· πάνω στο βουνό ή δίπλα στη θάλασσα, μέσα στην πόλη ή σε κάποια εξοχή. Όπου κι αν τιμάται η χάρη Της, χιλιάδες προσκυνητές αυτές τις μέρες του Δεκαπενταύγουστου θα διανύσουν χιλιόμετρα για να Την προσκυνήσουν ή να εκπληρώσουν ο καθένας το δικό του προσωπικό τάμα...

Κάθε χρόνο παραμονές, αλλά και ανήμερα της μεγάλης Θεομητορικής γιορτής, πιστοί κάθε ηλικίας θα αναζητήσουν τη δική τους εκκλησία αφιερωμένη στην Παναγία ή εκείνη τη θαυματουργή εικόνα, με την οποία θα επιχειρήσουν να συνδέσουν την προσωπική τους ιστορία. Αυτές τις ημέρες, η πίστη του κάθε ανθρώπου θα «ταξιδέψει» σε βουνό ή θάλασσα για να αναζητήσει το προσωπικό του θαύμα καθώς θα διαβαίνει την πόρτα της εκκλησίας της Παναγίας.

Από τις αρχές Αυγούστου πλήθος πιστών προσέρχεται και στα ιερά προσκυνήματα της Παναγίας που υπάρχουν σε πολλές περιοχές της Ανατολικής Μακεδονίας και της Ξάνθης- από τις παρυφές της οροσειράς του Παγγαίου και της Ροδόπης, μέχρι τα γυαλοχώρια του Δήμου Παγγαίου και την πόλη της Καβάλας.

Η Παναγία της Εικοσιφοίνισσας

Στη βόρεια πλευρά του Παγγαίου, σε υψόμετρο 743μ. βορειοδυτικά της Καβάλας, μέσα σε μια κατάφυτη τοποθεσία απαράμιλλης φυσικής ομορφιάς. που προκαλεί τον θαυμασμό του επισκέπτη, βρίσκεται ένα από τα σημαντικότερα μοναστικά συγκροτήματα της Ελλάδας, η Ιερά Μονή της Παναγίας της Εικοσιφοίνισσας. Η Παναγία της Εικοσιφοίνισσας είναι η δεύτερη σημαντικότερη μονή της Μακεδονίας, όπου κάθε χρόνο, τις ημέρες του Δεκαπενταύγουστου, συρρέουν χιλιάδες πιστοί για να προσκυνήσουν τη χάρη Της και να ασπαστούν την αχειροποίητο θαυματουργή εικόνα της.

Δεν υπάρχει ακριβής ημερομηνία για την ίδρυση της ιστορικής μονής καθώς αυτή χάνεται στα βάθη των αιώνων. Ωστόσο, πολλές ιστορικές παραδόσεις αναφέρουν ως πρώτο κτήτορα της μόνης τον Άγιο Γερμανό, που ήρθε το 518 μ.Χ. στο Παγγαίο από την Παλαιστίνη ύστερα από όραμα αγγέλου. Σύμφωνα με την παράδοση, ο Άγιος Γερμανός αναζήτησε στο δάσος ένα ξύλο κατάλληλο για να εικονίσει την Παναγία ως ένδειξη ευχαριστίας. Όταν το επεξεργάστηκε και το ετοίμασε το ξύλο ράγισε, ο άγιος λυπήθηκε και σκέφτηκε να το αφήσει. Τότε ένα «φοινικούν», δηλαδή κοκκινωπό φως, έλουσε το σχισμένο ξύλο και φάνηκε η Παναγία μαζί με το Χριστό και μια φωνή ακούστηκε να λέει «Παιδί μου ήλπισε. Εγώ είμαι εδώ» και αμέσως εντυπώθηκε η Παναγία πάνω στο ξύλο. Αυτό το φως έδωσε μάλλον και το όνομα της αχειροποιήτου εικόνας.

Την περίοδο της Τουρκοκρατίας, η συμβολή της μονής υπήρξε ανεκτίμητη. Η δράση των μονάχων στην περιοχή προκάλεσε την οργή των Τούρκων, οι οποίοι το 1507 θανάτωσαν και τους 172 μοναχούς. Το 1917, οι Βούλγαροι κατακτητές άρπαξαν τα περισσότερα κειμήλια και τα μετέφεραν στη χώρα τους, όπου σήμερα φυλάσσονται στο Εθνικό Ιστορικό Μουσείο της Σόφιας. Την περίοδο αυτής της

δεύτερης βουλγαρικής κατοχής των επιθέσεων και των αρπάγων, ένα Βούλγαρος αξιωματικός επιχείρησε να συλήσει την ιερή εικόνα της Παναγίας και να την απομακρύνει από το τέμπλο όπου βρίσκονταν. Τότε, μια δύναμη εκτινάσσει μακριά τον Βούλγαρο στρατιώτη, ο οποίος εξέπνευσε. Όμως -όπως λέγεται- η μπότα του και το πιστόλι του αποτυπώθηκαν στις μαρμάρινες πλάκες του δαπέδου στο κέντρο του ναού θυμίζοντας μέχρι σήμερα το θαύμα.

Κατά την τρίτη και τελευταία βουλγαρική κατοχή το 1943, οι στρατιώτες εκδίωξαν και πάλι τους μονάχους, έβαλαν φωτιά και κάηκε όλο το μοναστήρι εκτός από το ναό. Η μονή αφέθηκε έρημη μέχρι την επαναλειτουργία της το 1967, αυτή τη φορά ως γυναικείο μοναστήρι. Ο εντυπωσιακός τετράγωνος ναός της μονής, το καθολικό, είναι αφιερωμένο στα Εισόδια της Θεοτόκου και διαθέτει ξυλόγλυπτο επίχρυσο τέμπλο του 11ου αιώνα, μέσα στο οποίο φυλάσσεται η θαυματουργή αχειροποίητη εικόνα της Παναγίας της Εικοσιφοίνισσας. Τέλος, μοναδικής αρχιτεκτονικής αξίας είναι οι αγιογραφίες στους εξωτερικούς τοίχους και στον εσωτερικό νάρθηκα του ιερού ναού.

Η Παναγία της Αρχαγγελιώτισσας

Βορειοανατολικά της Ξάνθης, στις παρυφές του ορεινού όγκου της Ροδόπης, με θέα προς τον κάμπο της Ξάνθης, βρίσκεται το μοναστήρι της Παναγίας της Αρχαγγελιώτισσα. Το μοναστήρι αυτό καθ’ όλη τη διάρκεια του χρόνου γίνεται τόπος πανθρακικού προσκυνήματος. Χιλιάδες προσκυνητές, όλη τη νύχτα της παραμονής της Κοιμήσεως αλλά και ανήμερα προσέρχονται σε ατέλειωτες γραμμές για να προσκυνήσουν τη Θαυματουργή εικόνα της Παναγίας.

Το σημερινό κτίσμα του μοναστηριού χρονολογείται από το 1841, ωστόσο το μοναστήρι προϋπήρχε από εκατοντάδες χρόνια νωρίτερα. Καταστράφηκε όμως από δύο μεγάλους σεισμούς που έπληξαν το μοναστήρι και την πόλη της Ξάνθης το 1829. Το μόνο ενδεικτικό στοιχείο από πλευράς κτισμάτων για την προ του 1821 εποχή είναι μια κρύπτη του μοναστηριού που βρίσκεται πίσω και κάτω από το ιερό βήμα, η οποία ανάγεται στα 1000 έως 1100 μ.Χ.

Από παλαιούς κώδικες και εκκλησιαστικά βιβλία πληροφορούμαστε ότι το μοναστήρι υπήρχε και έφερε το ίδιο όνομα ακόμα και κατά το 1559. Έτσι, σε έναν κώδικα υπήρχε η ενθύμηση: «Το παρόν μηνιαιον εστίν της υπεραγίας Θεοτόκου της κεκλημένης Αρχαγγελιότισσας, άνωθεν της πόλεως Ξάνθης». Κατά μια εκδοχή, το μοναστήρι πήρε το όνομά του από τη μικρή θαυματουργή εικόνα του 16ου αιώνα πού παριστάνει τη Θεοτόκο να παραστέκεται από τους αρχαγγέλους Γαβριήλ και Μιχαήλ και η οποία έχει την επιγραφή: Αρχαγγελιώτισσα. Ανεξάρτητα πάντως από την ονομασία του μοναστηριού, όπως φαίνεσαι από το πέρασμα των αιώνων, αυτό

υπήρξε φάρος πνευματικής ακτινοβολίας και παρηγοριάς για όλους τους κατοίκους της περιοχής και φυτώριο από το οποίο αναδείχθηκαν και φωτισμένοι αρχιερείς κατά τα δύσκολα εκείνα χρόνια.

Η Παναγία Φανερωμένη της Νέας Περάμου

Η παράδοση και οι γραφές θέλουν το λιμάνι της Ν. Περάμου να χρησιμοποιείται το 1919 για την επιβίβαση του ελληνικού εκστρατευτικού σώματος με προορισμό τα παράλια της Μικράς Ασίας. Ένα από τα τελευταία βράδια πριν από την αναχώρηση ένας στρατιώτης ονειρεύτηκε την εικόνα της Παναγίας στον τόπο όπου κατασκήνωσαν. Το όνειρο κρίθηκε ως θεϊκό σημάδι και την επόμενη μέρα σκάβοντας βρέθηκε μια μικρή εικόνα σε οβάλ σχήμα που αναπαριστούσε τη Θεοτόκο βρεφοκρατούσα.

Οι πρόσφυγες που το 1922 ήρθαν από την παλιά Πέραμο στην Καβάλα για να εγκατασταθούν και να δημιουργήσουν μια νέα πατρίδα, κατασκεύασαν ένα μικρό εξωκλήσι ώστε εκεί μέσα να φυλάξουν την εικόνα της Παναγίας. Το 1945 στην ίδια θέση με χρήματα των κατοίκων της περιοχής ανεγέρθη ένα μεγαλύτερο παρεκκλήσι. Δυστυχώς, η οβάλ εικόνα της Παναγίας κλάπηκε το 1977 μαζί με τάματα και αφιερώματα κι έκτοτε κανείς δεν την είδε.

Η μοναδική αυτή ιστορία συνδέεται με την ιστορία μας άλλης εικόνας της Παναγίας Φανερωμένης, που βρίσκονταν στο Μοναστήρι της Λανγκάδας, στην παλιά Πέραμο, την οποία οι κάτοικοι τιμούσαν στις 15 Αυγούστου. Η θαυματουργή εικόνα της Παναγίας Φανερωμένης ή Περαμιώτισας μετά την καταστροφή του 1922 μεταφέρθηκε στο Οικουμενικό Πατριαρχείο, όπου βρίσκεται μέχρι σήμερα.

Οι πρόσφυγες, όταν εγκαταστάθηκαν στη Ν. Πέραμο, συνέδεσαν την οβάλ εικόνα της Παναγίας με τη δική τους εικόνα της Παναγίας Φανερωμένης που δεν μπόρεσαν να φέρουν μαζί τους. Έτσι, αποφάσισαν να τιμούν την εκκλησία που ανέγειραν στην είσοδο της Ν. Περάμου στην ημέρα της Κοιμήσεως της Θεοτόκου. Το 1938, ο αείμνηστος ιερέας Δημοσθένης Θεοδωρίδης αγιογράφησε ένα πιστό αντίγραφο της Παναγίας Φανερωμένης, μικρότερων διαστάσεων που όμως για τους κατοίκους της Ν. Περάμου έχει ιδιαίτερη συναισθητική και θρησκευτική αξία. Κάθε χρόνο, την παραμονή της εορτής της Κοιμήσεως, με λιτανεία, η εικόνα μεταφέρεται για προσκύνημα από το ναό του Αγίου Νικολάου, όπου φυλάσσεται στην εκκλησία, στην είσοδο της Ν. Περάμου.

Η Παναγία Φανερωμένη της Νέας Ηρακλείτσας

Ακόμα πιο εντυπωσιακή και θαυματουργή είναι η ιστορία της εικόνας της Παναγίας Φανερωμένης της Νέας Ηρακλείτσας. Η παράδοση θέλει τρεις μοναχές

να εγκαθίσταται το 1700 σε έναν ερειπωμένο πύργο στην παλιά Ηρακλείτσα, έναν πύργο που οι κάτοικοι της περιοχής θεωρούσαν στοιχειωμένο γιατί τα βράδια ακούγονταν θόρυβοι και εμφανίζονταν οπτασίες γυναικών.

Ο φόβος και η ανησυχία των τριών μοναχών έδωσαν τη θέση τους στο δέος και τον θαυμασμό, όταν καθώς έσκαψαν σ' έναν τοίχο του πύργου διαπίστωσαν ότι εκεί υπήρχε μια μικρή κρύπτη και μέσα εκεί, πίσω από ένα καντήλι, μια εικόνα της Θεοτόκου. Για την Παναγία τη Φανερωμένη ή Παναγία της Κρύπτης η παράδοση, οι γραφές αλλά και τεκμηριωμένα ιστορικά στοιχεία θέλουν να έχει αγιογραφηθεί από τα χέρια του Ευαγγελιστή Λουκά.

Προς τιμήν της Παναγίας Φανερωμένης, ο ερειπωμένος πύργος μετατράπηκε σε παρεκκλήσι. Το 1922, η εικόνα μαζί με όλα τα κειμήλια μεταφέρθηκαν στην Μονή Ιβήρων ώστε να προστατευτούν από τη θηριωδία των Οθωμανών. Το 1932, η εικόνα μεταφέρθηκε από τη Μονή Ιβήρων στο λιμανάκι της Ν. Ηρακλείτσας. Τότε, πλήθος κόσμου με βαθιά συγκίνηση υποδέχθηκαν την Παναγία Φανερωμένη στη νέα της πατρίδα. Η εικόνα τοποθετήθηκε στον ιερό ναό του Αγίου Γεωργίου και σύμφωνα με την παράδοση γιορτάζεται στις 23 Αυγούστου, δηλαδή εννέα μέρες μετά την Κοίμηση της Θεοτόκου.

Η Παναγία της παλιάς πόλης

Στην έδρα του Δήμου Καβάλας, στην ομώνυμη πόλη, ανατολικά της Νέας Ηρακλείτσας οι προσευχές των πιστών απευθύνονται στο πρόσωπο της Υπεραγίας Θεοτόκου στους δυο ιερούς ναούς που τιμώνται στη χάρη Της. Ο πρώτος είναι ο ιερός ναός Κοιμήσεως της Θεοτόκου στην άκρη της χερσονήσου, που φέρει το όνομά της, στην παλιά πόλη κάτω από τη σκιά του μεσαιωνικού φρουρίου. Ο δεύτερος είναι ο ιερός ναός Κοιμήσεως της Θεοτόκου στον παραθαλάσσιο οικισμό του Παληού, που σχεδόν ακτινοβολεί μέσα στο λευκό του χρώμα.

Η εκκλησία της Παναγίας έδωσε το όνομά της σε μια ολόκληρη συνοικία της πόλης. Η πρώτη εκκλησία χρονολογείτο από το 1700 και μέχρι το 1864 ήταν η μοναδική εκκλησία που διέθεταν οι υπόδουλοι χριστιανοί – Ρωμιοί της Καβάλας, οπότε τότε ζήτησαν και έλαβαν άδεια από το Σουλτάνο για έξοδο από τα τείχη και επέκταση της πόλης πιο δυτικά. Ωστόσο, η παλιά και ταπεινή αυτή εκκλησία κατεδαφίστηκε το 1957 και στη θέση της οικοδομήθηκε ένας νέος, σύγχρονος ναός, που αγναντεύει το απέραντο γαλάζιο μέσα από τις φυλλωσιές των πεύκων και των κυπαρισσιών. Μόνο το καμπαναριό έχει διασωθεί για να θυμίζει την ιστορική συνέχεια του ναού.

Κάθε χρόνο, την παραμονή του Δεκαπενταύγουστου, εκατοντάδες πιστοί

ανηφορίζουν το λιθόστρωτο κεντρικό δρόμο της παλιάς πόλης για να επισκεφθούν την εκκλησία, περιμένοντας υπομονετικά να ανάψουν το κερί και να προσκυνήσουν την εικόνα. Κάποιοι θα παραμείνουν στην ολονύχτια αγρυπνία και κάποιοι άλλοι θα περπατήσουν λίγα μέτρα ακόμα μέχρι το νοτιότερο άκρο της χερσονήσου για να θαυμάσουν από τον φάρο την υπέροχη θέα της νυχτερινής Καβάλας.

Η Παναγία του Παληού

Μεγάλη όμως είναι η προσέλευση των πιστών και στη δεύτερη εκκλησία της Παναγίας στο Παληό Καβάλας. Εκεί, τα αυτοκίνητα σχηματίζουν ουρά χιλιομέτρων πάνω στην επαρχιακή οδό από τους προσκυνητές που σπεύδουν να λάβουν τη χάρη της Παναγίας «ντυμένη» στα λευκά, ακριβώς δίπλα στη θάλασσα. Σαν εικόνα βγαλμένη από κάποιο νησιωτικό τοπίο, η Παναγία του Παληού κατασκευάστηκε πριν από περίπου 80 χρόνια και έκτοτε αποτέλεσε τοπόσημο μιας ολόκληρης περιοχής αλλά και σημείο αναφοράς της θρησκευτικής πίστης εκατοντάδων μόνιμων κατοίκων και τουριστών που ζουν ή επισκέπτονται το όμορφο παραθαλάσσιο τουριστικό προάστιο της Καβάλας.

Πηγή: ΑΠΕ-ΜΠΕ